

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti teraviljaturg 2006. aastal

Tallinn
Juuni 2007

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Katrin Nittim

Eesti Konjunkturiinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Fax 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Teravilja tootmine	7
Teraviljasaaduste tootmine	8
Väliskaubandus.....	10
Hinnad	14
Teraviljasaaduste tarbimine	21
Maailmaturg	26
Kokkuvõte	28
Lisad	29

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti teraviljasektori arengust 2006. aastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- teravilja ja rapsi kasvupindasid, saake ja saagikust ning nende muutusi;
- teraviljatoodete tootmist ja tarbimist;
- teravilja ja rapsi kokkuostuhindade, rapsi, teravilja ja –toidete ekspordi- ja impordihindade ning teraviljatoodete jaehindade muutusi;
- rapsi, teravilja ja -toidete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- teraviljaturu ja rapsituru olukorda ja prognoose EL-is ja maailmas.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid ja EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud: Euroopa Komisjoni raporteid ja Põllumajandusministeeriumi memosid, Saksamaa ZMP ja EL erinevate riikide hinnaraporteid.

Töö maht on 34 lehekülge.

Eesti teraviljaturg 2006. aastal

Teravilja tootmine

Statistikaameti esialgsetel andmetel (2007. aasta veebruari seisuga) oli 2006. aasta teravilja **kogusaak** Eestis 605,5 tuhat tonni, mis on viiendiku võrra vähem kui hea saagiga 2005. aastal. Väikseim oli tagasimineku talinisu (-9,4%) ja rukki (-12,3%) osas, suurim tritiku (-64,2%) saagis. Saagi vähenemise peamiseks põhjuseks oli kuiv suvi, mistõttu **saagikuse** näitajad olid kõigil viljadel oluliselt madalamad kui 2005. aastal, keskmiselt -17,9%. **Kasvu-pindades** olid muutused võrreldes eelmise aastaga mõneprotsendilised, vaid talinisu kasvupind suurenes ligi 18% ja tritiku kasvupind vähenes ligi 60%. Kokku vähenes teravilja kasvupind 2006. aastal 2,9%.

Tabel 1

Teravilja kogusaak (aidakaalus, ilma kaunviljata, tuh t)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	Muutus 2006/2005, ±%
Teravili kokku	696,6	558,4	524,7	505,7	608,1	759,9	605,5	-20,3
sh - rukis	60,8	42,9	41,5	23,3	18,1	20,4	17,9	-12,3
- talinisu	51,5	57,3	74,0	45,1	66,4	71,4	64,7	-9,4
- suvinisu	95,3	75,7	74,4	99,7	130,2	192,0	149,7	-22,0
- oder	347,5	270,0	249,4	253,6	293,5	366,7	295,9	-19,3
- kaer	117,1	91,4	61,7	63,4	72,7	84,2	62,0	-26,4
- tritik	...	9,0	12,9	9,9	16,0	14,8	5,3	-64,2
- muu	24,4	12,1	10,8	10,7	11,2	10,4	10,0	-3,8

* esialgne

Allikas: ESA

Tabel 2

Teravilja kasvupind (ilma kaunviljata, tuh ha)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	Muutus 2006/2005, ±%
Kasvupind kokku	329,3	274,1	259,2	263,2	261,0	282,1	273,9	-2,9
sh - rukis	28,9	20,9	17,9	15,2	8,1	7,4	7,3	-1,4
- talinisu	21,7	25,5	27,8	25,5	23,2	19,6	23,1	17,9
- suvinisu	47,2	34,1	36,7	41,7	55,2	65,8	66,3	0,8
- oder	165,1	134,3	130,0	131,4	127,2	144,2	138,1	-4,2
- kaer	53,3	48,1	35,2	36,5	35,4	33,7	31,9	-5,3
- tritik	...	4,2	5,3	7,2	6,5	6,2	2,5	-59,7
- muu	13,1	7,0	6,3	5,7	5,4	5,2	4,7	-9,6

* esialgne

Allikas: ESA

Tabel 3

Teravilja saagikus (kasvupinnalt, aidakaalus, ilma kaunviljata, kg/ha)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	Muutus 2006/2005, ±%
Teravili kokku	2115	2037	2024	1922	2330	2694	2211	-17,9
sh - rukis	2104	2053	2313	1531	2228	2747	2454	-10,7
- talinisu	2373	2247	2666	1771	2869	3634	2796	-23,1
- suvinisu	2019	2220	2027	2394	2357	2917	2257	-22,6
- oder	2105	2010	1919	1930	2307	2543	2143	-15,7
- kaer	2197	1900	1752	1738	2057	2496	1947	-22,0
- tritik	...	2145	2418	1387	2439	2408	2139	-11,2

* esialgne
Allikas: ESA

Lähiregioonidest oli Eesti keskmine teravilja saagikus 2006. aastal võrreldav Lätiga, kus keskmine saagikus oli 2068 kg/ha. Seega Eestis oli see 6,5% suurem kui Lätis. Leedus oli keskmine saagikus 21% suurem kui Eestis, Soomes aga 43% suurem (lisa 1).

Rapsi kasvupind laienes Eestis 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga ligi kolmandiku võrra (tabel 4). Kuid kuivast suvest tingitud veerandi võrra väiksema saagikuse tõttu jäi kogusaak praktiliselt 2005. aasta tasemele (kasv vaid 0,5%).

Euroopa Liidus (EL-27) on rapsi kasvupind aastail 2001-2006 suurenenud 29% ning toodang 37%. 2006. aastal kasvas võrreldes 2005. aastaga kasvupind 12% ja toodang kuivast suvest tingituna vaid 2,3%. Suuremad rapsikasvatajad EL-is on Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia ja Poola, kes annavad EL-27 rapsitoodangust 81% (lisa 2).

Tabel 4

Rapsi kasvupind, rapsiseemne saak ja saagikus Eestis (tuh ha, tuh t, kg/ha)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	Muutus 2006/2005, ±%
Kasvupind	28,8	27,5	32,9	46,3	50,4	46,6	61,8	32,6
Saak	38,6	41,3	63,9	69,2	68,6	83,1	83,5	0,5
Saagikus	1339	1499	1944	1494	1362	1781	1352	-24,1

* esialgne
Allikas: ESA

Teraviljasaaduste tootmine

Teraviljasaaduste **tootmise** näitajate osas on 2006. aasta kohta avaldatud vaid kiirstatistika andmed, mis lõplike andmete avaldamisega võivad muutuda. Tabelis 5 on esitatud 2006. aasta toodangu kohta hinnangulised näitajad (EKI korrigeeris kuulise statistika näitajaid

kuulise ning lõpliku statistika eelnevate aastate keskmise erinevusega). Selgus, et suuri muutusi teraviljatoodete tootmismahitudes 2006. aastal ei olnud. Kuna 2006. aastal oli teraviljasaagis toiduvilja osatähtsus suurem kui 2005. aastal, siis on mõnevõrra suurenenud toidujahu toodangu maht, seda just nisujahu arvel. Leiva-saiatoodete toodang on suurenenud veidi ilmselt saia arvel ning kondiitritoodete tootmine tortide ja kookide arvel. Viimaseid valmistatakse kodudes üha vähem ning toodangu kasv on siin igati loogiline. Segasöötade tootmise maht 2006. aastal oluliselt ei muutunud.

Tabel 5

Teraviljasaaduste tootmine Eestis 1995-2006.a (tuh t)

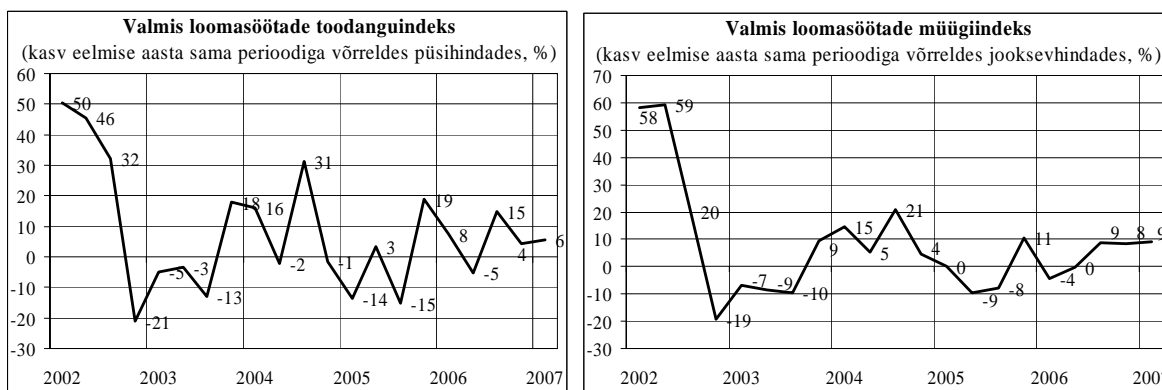
	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Toidujahu	37,5	30,3	41,0	65,2	67,2	63,9	63,3	66,8
- nisujahu	20,2	11,9	16,7	40,0	43,3	43,9	43,0	46,9
- rukkijahu	16,9	18,4	21,9	21,2	20,0	19,9	20,2	20,2
Tangained	2,7	1,0	2,8	2,2	2,4	2,9	2,3	2,7
Leiva-saiatooted	99,7	76,5	76,3	77,2	72,4	72,8	72,4	73,5
- leib	...	41,7	40,8	39,2	36,9	35,9	35,1	...
- sai, sepikulised	...	30,0	30,0	30,4	28,4	28,4	29,6	...
- suhkru- ja rasvarikkad saiad, pirukad	...	4,4	5,1	7,0	5,8	7,6	6,3	...
- kuivikud, röstleib, krõbeleivad, barankad	...	0,2	0,2	0,3	0,6	0,6	0,9	...
- pitsad	...	0,2	0,2	0,3	0,7	0,3	0,5	...
Kondiitritooted	12,8	12,5	14,0	14,8	15,0	17,1	16,3	...
Suhkrulised kondiitritooted	2,3	3,2	3,4	2,6	3,0	2,9	2,6	...
Jahust kondiitritooted	5,0	4,4	6,0	7,4	7,9	9,0	9,2	9,5
- tordid, koogid	...	2,2	3,6	3,4	3,6	4,0	4,6	...
- keeksid, rullbiskviidid	...	0,4	0,4	0,6	0,6	0,8	0,8	...
- vahvlid	...	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,3	...
- küpsised	...	1,5	1,5	1,8	1,7	2,1	2,2	...
- präänikud, piparkoogid	...	0,2	0,4	1,5	1,5	1,5	1,2	...
Makaronitooted	0,7	-	0,3	0,8	0,5	0,4	0,6	...
Segasööt	162,8	133,3	150,2	167,1	199,5	207,3	177,0	178,0

* ESA esialgsete andmete põhjal EKI hinnangud

Allikas: ESA, EKI

Teraviljasaaduste tootjate üldiste majandusnäitajate ja nende muutuste kohta kahjuks täpsem ülevaade puudub, sest nende tööstuste andmeid avaldab ESA koos muude tööstustega. Üksikuid näitajaid avaldatakse valmis loomasöötade tootmise kohta. Näiteks võib välja tuua selle, et valmis loomasöötade tootmine moodustas 2005. aastal 4% kogu toiduaine-tööstuse käibest ning et 2006. aastal kasvas valmisloomasöötade toodang püsihindades 5,4%.

Joonis 1

Allikas: ESA

Väliskaubandus

Teravilja ja teraviljasaaduste põhieksport (511,7 miljonit krooni) moodustas 2006. aastal üldisest põllumajandussaaduste ekspordist (8374,9 miljonit krooni) 6,1% ning põhiimport (920,6 miljonit krooni) kogu põllumajandussaaduste impordist (11796,7 miljonit krooni) 7,8%.

Kolme viimase aasta (2004-2006) heade viljasaakide järel suurenes teravilja ja teravilja-toodete põhieksport **ümber arvestatuna teraks** 2005. aastal võrreldes 2004. aastaga 8,4 korda ja 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga 41%, seega kahe aasta jooksul 11,8 korda (16,7 tuh tonnilt 198,4 tuh tonnile). Põhiimport vähenes 2005. aastal võrreldes 2004. aastaga 28% ehk 215,1 tuhandelt tonnilt 154,8 tuhande tonnini, ning 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga suurenes uuesti 12,4% ehk 154,8 tuhandelt tonnilt 174,1 tuhande tonnini.

Teravilja **impordikäive** oli 2005. aastal 8,5% väiksem kui 2004. aastal ning 2006. aastal 11,2% suurem kui 2005. aastal (tabel 6). Samal ajal suurenes ekspordikäive 2005. aastal 3,5 korda ning 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga 61,1% (tabel 9). See tähendab teravilja ja teraviljasaaduste väliskaubanduse negatiivse saldo vähenemist 2005. aastal -813,6 miljonilt kroonilt -510,3 miljonile kroonile ning 2006. aastal veel -408,9 miljonile kroonile.

Tabel 6

Teravilja, teraviljasaaduste, õlikultuuride ning õlisaaduste põhiimpordi käive ja struktuur

	Impordikäive (mln kr)			Impordi struktuur (%)		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Teravili	277,7	146,0	123,2	31	18	13
Jahu, tangained	196,3	182,0	213,7	22	22	23
Taigna- ja kondiitritooted	430,6	499,9	583,7	47	60	64
KOKKU teravili ja teraviljasaadused	904,6	827,9	920,6	100	100	100
Õlitaimede seemned	227,5	62,5	125,4	38	16	25
Taimeõli	179,9	181,0	223,5	30	48	46
Õlikoogid	186,3	134,5	141,1	32	36	29
KOKKU õlikultuurid ja -saadused	593,7	378,0	490,0	100	100	100

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 7

Teravilja, teraviljasaaduste, õlikultuuride ning õlisaaduste põhiimpordi kogused (tonnides)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus 2006/2005, ±%
Nisu	32709	74167	70629	46579	15506	6039	-61,1
Rukis	37601	31111	11057	11717	17354	10699	-38,3
Oder	4470	16474	5300	26600	4239	4	-99,9
Kaer	1112	2314	798	1631	1218	746	-38,8
Nisujahu	35067	19605	6979	14831	13502	13928	3,2
Rukkijahu	146	335	313	609	682	488	-28,4
Kaerahelbed	1083	1298	817	728	1071	1422	32,8
Pagari- kondiitritooted	7169	8202	9629	10460	11682	15612	33,6
Makaronid	6585	7457	7705	8577	7469	7315	-2,1
Rapsiseemned	27416	29192	25808	61641	12823	25701	100,4
Muud õlitaimede seemned	2113	1600	3060	2192	-28,4
Rapsiõli	2905	2869	3962	5491	38,6
Sojaõli	19372	16431	14977	16549	10,5
Muud õlid	1187	1079	1334	2174	63,0
Õlikoogid	3220	14579	33178	38100	14,8
rapsist
Muud õlikoogid	47439	56803	28629	28103	-1,8

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Teravilja ja teraviljasaaduste **impordi rahalises struktuuris** suurenes 2005. aastal oluliselt taigna- ja kondiitritoodete osatähtsus (47%-lt 60%-ni) ning kuna oli hea saagiaasta, siis vähenes teravilja osakaal (31%-lt 18%-ni). 2006. aastal jätkus sama tendents, kuid muutused olid väiksemad (vastavalt 60%-lt 64%-ni ja 18%-lt 13%-ni). Jahu ja tangainete osatähtsus on olnud stabiilsem. Sama on näha ka teravilja **koguselises impordis**. 2005. aastal olid kõige suurema kasvuga võrreldes eelneva aastaga nisu ja odra saagid ning nende import oli kordades väiksem kui 2004. aastal. Rohkem imporditi rukist, mille omamaine pakkumine oli väike ja ei katnud siseturu vajadust. 2006. aastal olid kõigi viljade saagid väiksemad kui 2005. aastal, kuid toiduvilja kvaliteediga vilja oli rohkem. Teravilja impordi kogused olid väiksemad kui 2005. aastal. Stabiilsemad olid jahu ja makaronide impordi kogused, rukkijahu sisseveomaht isegi vähenes, suurenes aga pagari-kondiitritoodete ja kaerahelveste sissevedu. Pagari-kondiitritoodete impordikäivet mõjutab ka nende tootmise osaline üleviimine Läti ja Leetu.

Peamised teravilja **impordimaad** olid Eesti jaoks 2006. aastal lähinaabrid – Läti ja Soome. Võrreldes 2005. aastaga oli mõnevõrra vähenenud Leedu ja Saksamaa osatähtsus ning suurenenud Soome osatähtsus. Teistest maadest imporditud teravilja ja jahu kogused olid väikesed.

Tabel 8

Teravilja, jahu ja rapsiseemne impordi struktuur riigiti 2006. aastal (%)

Nisu		Nisujahu		Rukis		Rukkijahu		Kaer		Rapsiseeme	
6039 t		13928 t		10699 t		488 t		746 t		25701 t	
Läti	82	Läti	58	Läti	96	Soome	94	Läti	77	Saksamaa	36
Saksamaa	12	Soome	36	Leedu	4	Rootsi	4	Soome	21	Läti	23
Kasahstan	4	Leedu	6			Läti	1	Leedu	2	Kasahstan	19
Teised	2					Leedu	1			Venemaa	12
										Ukraina	10

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Teravilja ja teraviljasaadusi **eksporditi** 2006. aastal ümber arvestatuna teraks 198,4 tuhat tonni. **Ekspordikäive** oli 511,7 miljonit krooni, mis on 1,6 korda suurem kui 2005. aastal ning 5,6 korda suurem kui 2004. aastal. Sealhulgas teravilja ekspordikäive suurenes 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga 66%, kuid selle osatähtsus üldises ekspordikäibes oluliselt ei muutunud. 28%-lt 18%-le vähenes jahu ja tangainete ekspordikäibe osatähtsus kuigi käibe maht veidi suurenes ning suurenes taigna- ja kondiitritoodete käibe osatähtsus (15%-lt 24%-le), mille käibe maht suurenes ligi 2,5 korda.

Koguselisel eksporditi 2006. aastal tänu viimaste aastate headele saakidele kõiki teravilju peale nisu ning ka teraviljatooteid, peale linnaste, rohkem kui eelnevatel aastatel. Eriti palju kasvas pagari-kondiitritoodete ekspordikogus, millest 52% moodustavad saia-leiva- tooted, 43% magusad küpsised (nende kogus kasvas võrreldes 2005. aastaga 7,7 korda) ning 5% piparkoogid, ülejäänute (vahvlid, kuivikud, röstitud tooted) osa oli väiksem.

Tabel 9

Teravilja, teraviljasaaduste, õlikultuuride ning õlisaaduste põhieksporti käive ja struktuur

	Ekspordikäive (mln kr)			Ekspordistruktuur (%)		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Teravili	13,7	180,3	299,6	15	57	58
Jahu, tangained	27,6	88,5	91,2	30	28	18
Taigna- ja kondiitritooted	49,7	48,8	120,9	55	15	24
KOKKU teravili ja teraviljasaadused	91,0	317,6	511,7	100	100	100
Õlitaimede seemned	44,8	175,8	137,3	13	37	27
Taimeõli	251,5	254,0	343,9	74	53	68
Õlikoogid	44,1	50,0	25,5	13	10	5
KOKKU õlikultuurid ja -saadused	340,4	479,8	506,7	100	100	100

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 10

Teravilja, teraviljasaaduste, õlikultuuride ning õlisaaduste põhieksporti kogused (tonnides)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus 2006/2005, ±%
Nisu	3294	10774	4083	4690	34167	25964	-24,0
Rukis	15347	16141	1861	-	-	1490	100,0
Oder	38	6	32	436	53105	104482	96,7
Kaer	1057	4823	1369	-	15750	22856	45,1
Nisupüül	197	125	1688	4120	11471	14271	24,4
Püül muust teraviljast	3868	916	658	256	542	979	80,6
Kruubid, helbed	847	825	595	1196	2040	3571	75,0
Linnased	4797	2193	560	786	6029	1908	-68,4
Pagari-kondiitritooted	930	1184	1581	1557	1424	6670	368,4
Rapsiseemned	9549	946	22189	11262	54618	34937	-36,0
Muud õlitaimede seemned	46	102	75	108	44,0
Rapsiõli	16979	17365	20153	24349	20,8
Sojaõli	2283	8670	8328	9188	10,3
Muud õlid	65	71	71	555	681,7
Õlikoogid rapsist	24854	15911	24787	11071	-55,3
Muud õlikoogid	155	152	114	1033	806,1

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Peamisteks **ekspordi sihtriikideks** olid nisu osas Holland ja Rootsi, odra osas Saudi Araabia, Holland ja Saksamaa, kaera osas Taani, Holland ja Hispaania, rukki osas Läti. Teraviljatooteid – jahu, kruupe ja helbeid müüdi põhiliselt Läti ja Soome, vähem Leetu, Venemaale ja Poolasse. Linnaseid eksporditi peamiselt Kasahstani, Aserbaidžaaani ja Läti, vähem Armeeniasse, Usbekistani, Tadžikistani ja Turkmenistani. Pagari-kondiitritoodetest eksporditi 66% Leetu, 20% Läti, 6% Poolasse, 4% Soome.

Tabel 11

Teravilja ja –toodete ning rapsiseemne ekspordi struktuur riigiti 2006. aastal (%)

Nisu		Nisujahu		Oder		Kaer		Kruubid, helbed		Rapsiseeme	
25 964 t		14 271 t		104 482 t		22856 t		3571 t		34 937 t	
Holland	86	Soome	42	Saudi Araabia	47	Taani	40	Läti	87	Soome	82
Rootsi	12	Läti	41	Holland	27	Holland	24	Soome	9	Taani	18
Teised	2	Leedu	7	Saksamaa	25	Hispaania	20	Leedu	3		
		Venemaa	5	Teised	1	Norra	16	Teised	1		
		Poola	5								

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Õlikultuuride ja -saaduste impordikäive suurenes 2006. aastal ligi 30% ning ekspordikäive suurenes 5,6% (tabelid 6 ja 9). **Rapsiseemet** osteti 2006. aastal sisse koguseliselt 2 korda rohkem kui 2005. aastal (tabel 7), peamiselt Saksamaalt, Lätist ja Kasahstanist (tabel 8). Rapsiseemne eksport koguseliselt vähenes aga 2006. aastal 36% (tabel 10), seda müüdi Soome ja Taani (tabel 11).

Hinnad

2004. ja 2005. aasta head teraviljasaagid põhjustasid Euroopas teravilja ületootmise, rekordiliseks paisusid sekkumisvarud ja hinnad alanesid. Ka Eestis oli teraviljasaak 2005. aastal hea, koguseliselt suuremgi kui 2004. aastal, kuid probleemiks oli vilja madal kvaliteet ja toiduvilja väike osatähtsus saagis. Teravilja impordihinnad olid madalad ja toiduvilja oli soodne juurde osta. Madalaima taseme saavutasid kokkuostuhinnad Eestis 2005. aasta suve- ja sügiskuudel. Toidunisu tonni hind langes 1461 kroonini, toidurukkil 1432 kroonini, toidukaeral 1280 kroonini. Söödanisu hind oli madalaim septembris – 1313 kr/t, söödaodral juunis - 1339 kr/t, söödarukkil oktoobris – 1088 kr/t ja söödakaeral septembris – 1192 kr/t. 2005. aasta lõpus toimus mõningane sesoonne teravilja kokkuostuhindade tõus, kuid 2006. aasta kevadkuudel püsisid toiduvilja hinnad Eestis siiski valdavalt stabiilsed. Hea saagi tõttu suurenes eksport järsult vaatamata ekspordihindade alanemisele. 2006.

Tabel 12

Aastakeskmised teravilja kokkuostuhinnad Eestis (kr/t)

	2003	2004	2005	2006	Muutus 2006/2005, ±%
Toidunisu	1867	1883	1650	1910	15,8
Söödanisu	1600	1682	1383	1593	15,2
Toidurukis	1393	1816	1524	1687	10,7
Söödarukis	1317	1654	1238	1545	24,8
Toiduoder	2200	-	1700	1568	-7,8
Söödaoder	1496	1600	1418	1570	10,7
Toidukaer	1611	1404	1507	1571	4,2
Söödakaer	1163	1291	1259	1372	9,0

Allikas: EKI

Tabel 13

Teravilja ja nisujahu aastakeskmised impordihinnad (kr/t)

	2004	2005	2006	Muutus 2006/2005, ±%
Nisu	2068	1735	1788	3,1
Rukis	1807	1596	1795	12,5
Oder	1866	1703	-	-
Kaer	1736	1477	2474	67,5
Nisujahu	2694	2617	3056	16,8
Raps	3409	2980	3912	31,3

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 14

Teravilja ja nisujahu aastakeskmised ekspordihinnad (kr/t)

	2004	2005	2006	Muutus 2006/2005, ±%
Nisu	2086	1639	1713	4,5
Rukis	-	-	1172	-
Oder	-	1676	1818	8,5
Kaer	-	2061	2686	30,3
Nisujahu	3508	3167	3243	2,4
Raps	3879	3201	3874	21,0

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

aasta esimeses pooles tõusid söödavilja ekspordi suurenemise tõttu selle kokkuostuhinnad veidi enam kui toiduviljal.

2005. aastal ja ka 2006. aasta esimesel poolel olid ka teistes Euroopa maades teravilja hinnad suhteliselt stabiilsed või mõnevõrra tõusmas. Toidurukki hinnad olid Eestis kõrgemad kui naabermaades ja ka kaugemates Euroopa riikides. Toidunisu hind oli Eestis enam-

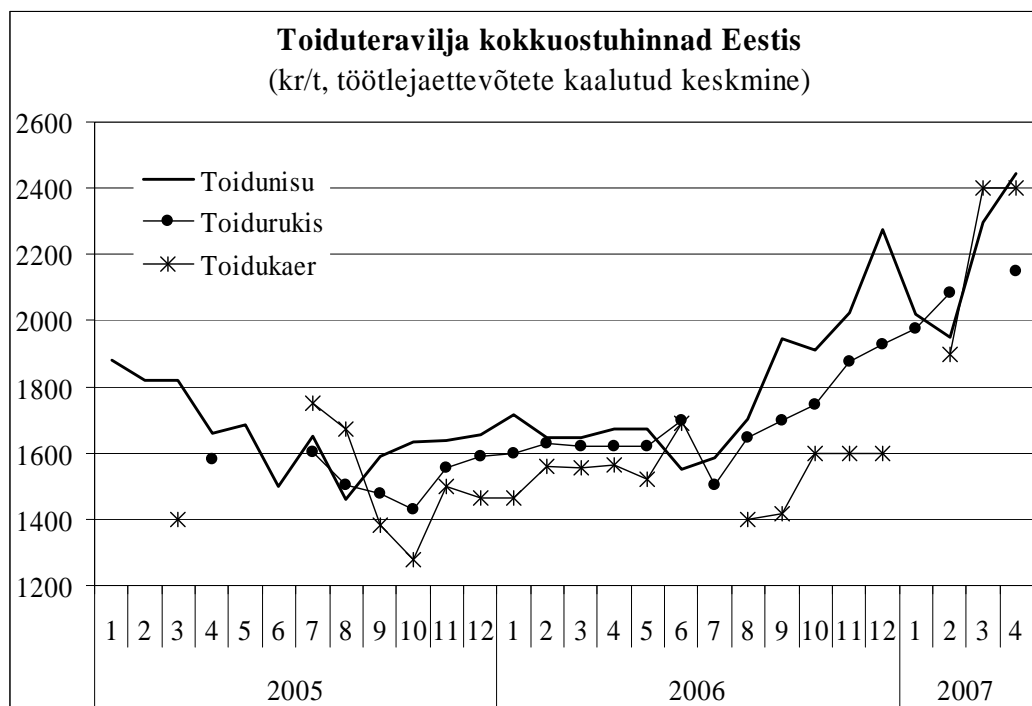
vähem samal tasemel kui Leedus, Lätiga võrreldes aga ajuti, eriti 2006. aasta kevadkuudel, madalam. Eestist kallim oli toidunisu veel Poolas, odavam aga Saksamaal ja Ungaris. Söödaodra kokkuostuhind oli Eestis Saksamaast ja Poolast madalam, kuid kõrgem kui Lätis, Leedus ja Ungaris.

2006. aasta teraviljasaagid jäid külma talve ja kuiva suve tõttu 2005. aasta saagist väiksemaks nii Eestis kui paljudes teistes Euroopa riikides. Maailma teraviljatoodang oli 2006. aastal 2% väiksem ja EL-25 toodang 4,6% väiksem kui 2005. aastal. Euroopa Liidus vähenesid kõigi teraviljade saagid peale kõvanisu ja odra. Olukorda teravdas toidunisu puudujääk maailma mitmetes teistes regioonides. Söödavilja hinda on tõstnud maisi järjest laialdasem kasutamine bioetanooli tootmiseks ja sellest tulenevalt söödamaisi varude vähene mine. Seetõttu teravilja hinnatõus 2006. aasta teisest poolest kiirenes. Samal ajal hakkasid kiirelt vähenema vilja sekkumisvarud.

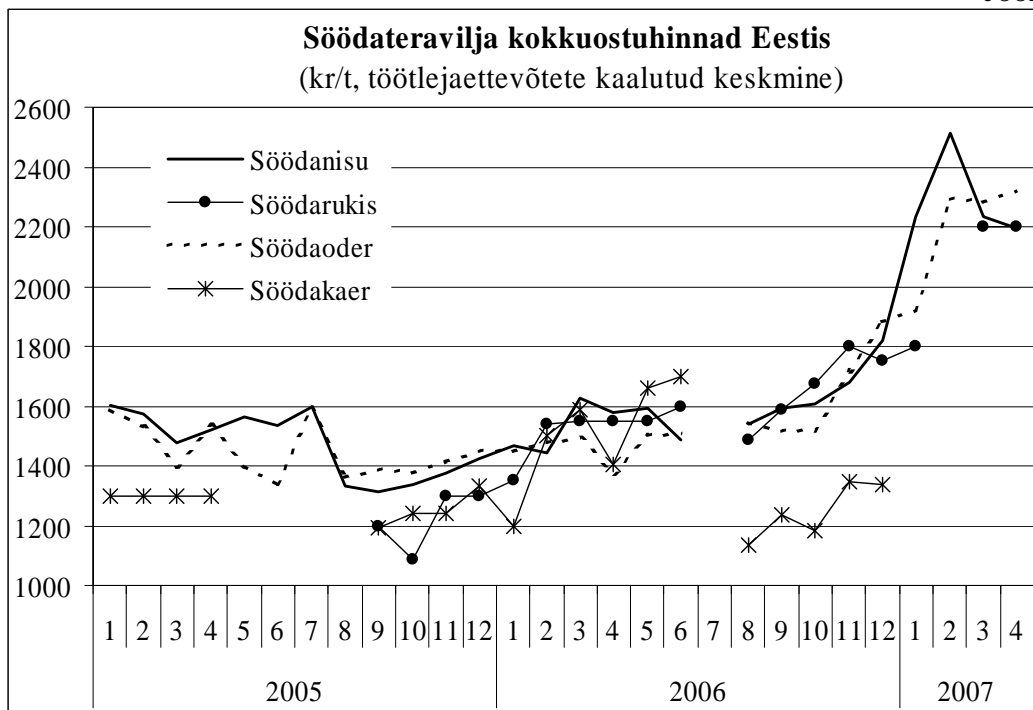
Eestis olid aastakeskmised kokkuostuhinnad 2006. aastal kõrgemad kui 2005. aastal kõigi viljade osas peale toiduodra, mille hind 2005. aastal oli kõrge, kuna niiske suve tõttu oli toidukvaliteediga vilja vähe. Järsult tõusid teravilja impordihinnad ja ka ekspordihinnad, mis löid soodsa võimaluse teravilja väljamüügiks Eestist.

Teravilja hindade tõus on jätkunud ka 2007. aastal. 2007. aasta aprillis oli toidunisu kokkuostuhind Eestis 2445 kr/t, mis on 1,7 korda kõrgem kui madalaimal tasemel 2005. aasta sügisel. Toidurukki hind oli aprillis 2150 kr/t ehk 1,5 korda kõrgem, toidukaeral 2400 kr/t ehk 1,9 korda kõrgem. Söödanisu hind oli kõrgeimal tasemel veebruaris – 2515 kr/t (1,9 korda kõrgem madalaimast tasemest 2005. aastal), söödaoder kallines 1,7 korda (2321 kroonini tonni kohta), söödarukis veidi üle 2 korra (2200 kroonini tonni kohta) ning sööda-kaer oli aastavahetuseks kallinenud 1349 kroonini ehk 1,1 korda.

Joonis 2

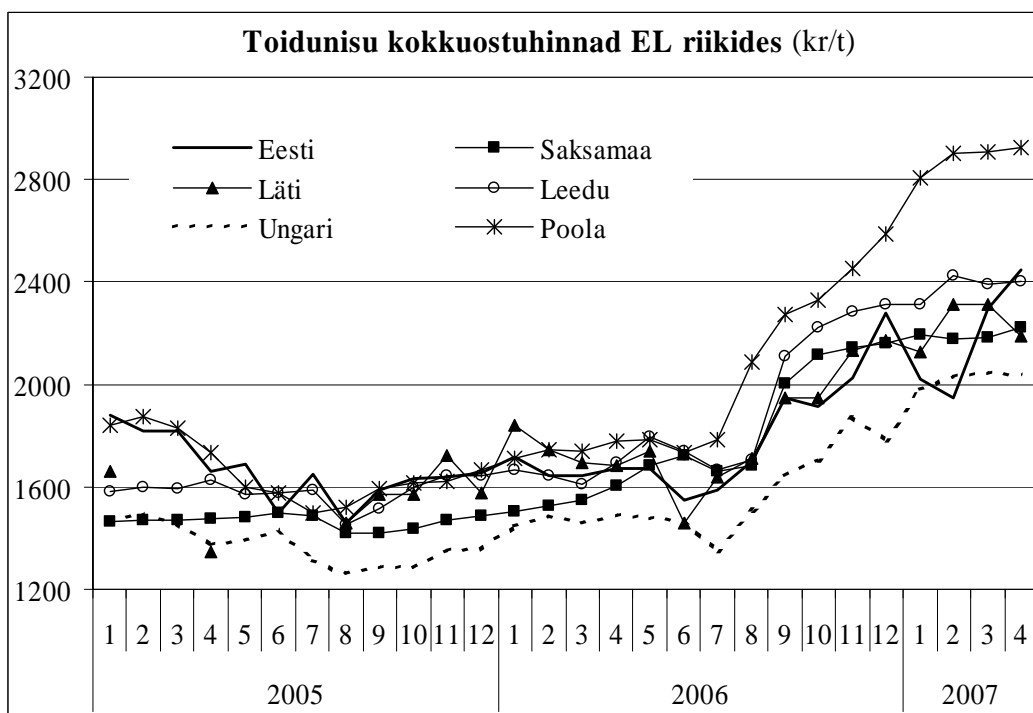

Joonis 3

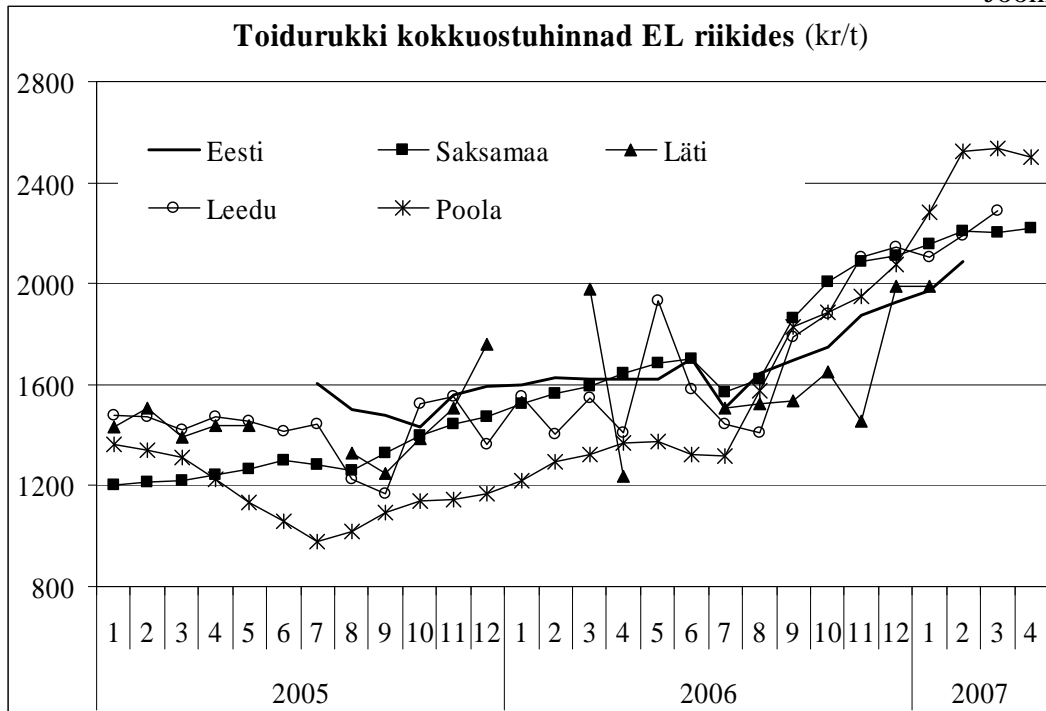
Allikas: EKI

Joonis 4

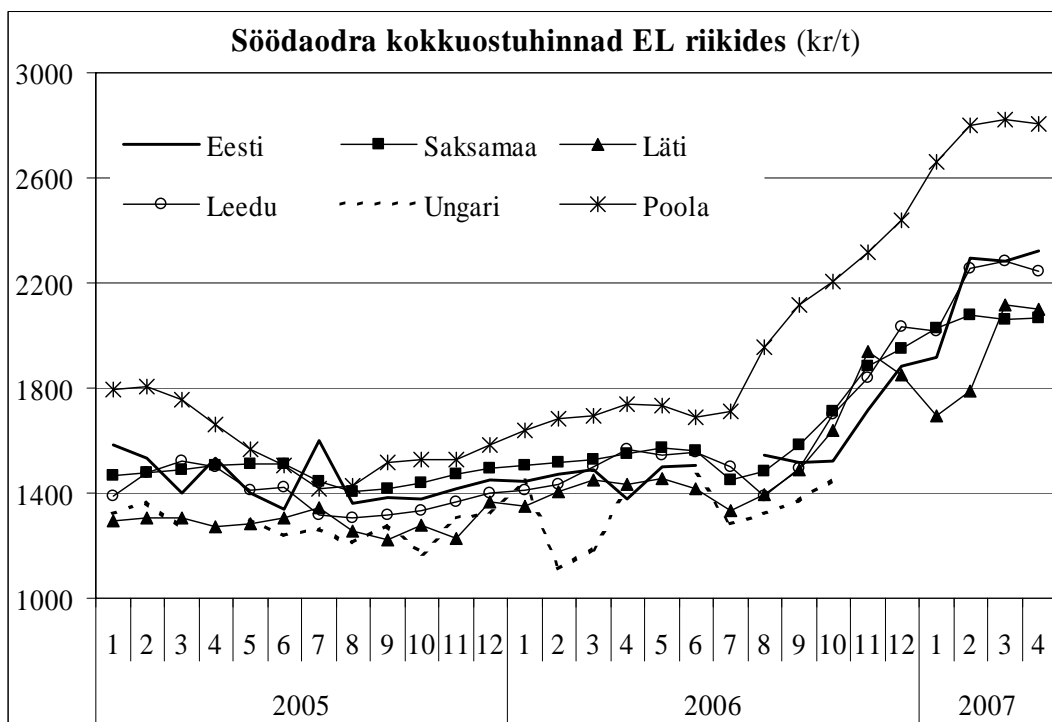
Allikas: AMISNET

Joonis 5

Allikas: AMISNET

Joonis 6

Allikas: AMISNET

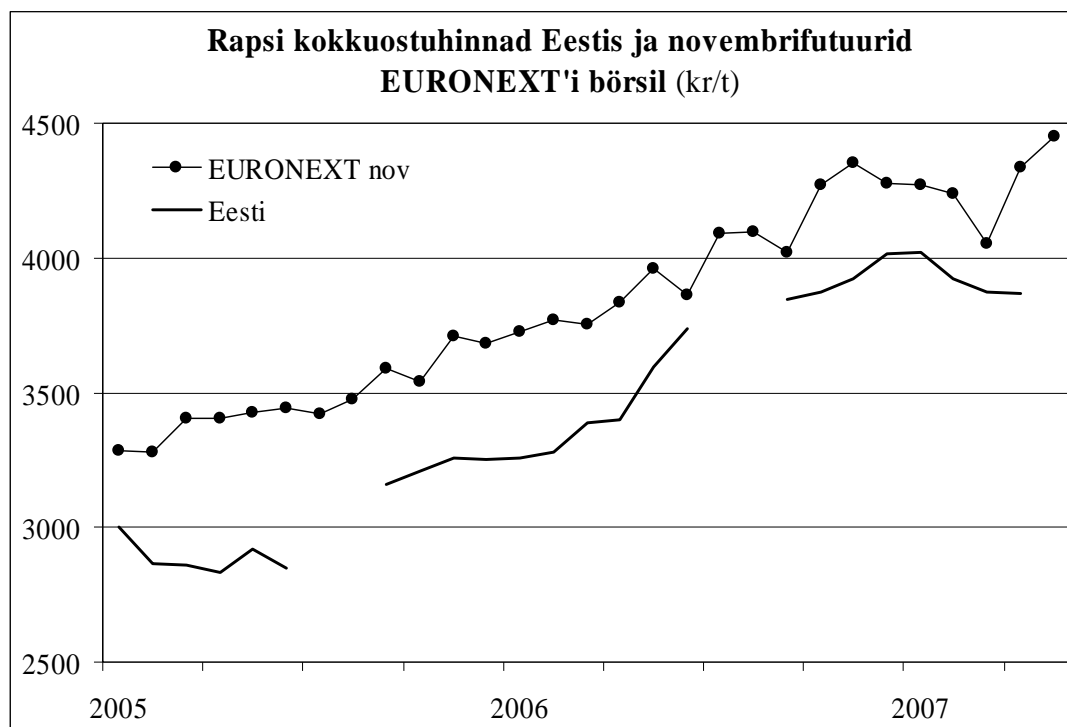
Lähiturgudest on teravilja hindade tõus olnud kõige suurem Poolas. Läti, Leedu ja Saksamaaga on hinnatõusu tempo olnud Eestil enam-vähem võrreldav. Toidunisu kokkuostuhind on Eestis 2006. aasta teisest poolest alates olnud valdavalt madalam kui Lätis, Leedus ja Saksamaal, kuid kõrgem kui Ungaris. 2007. aasta märtsist on aga Eesti kokkuostuhind

tõusnud kõrgemaks kui Lätis ja Saksamaal ning ühel tasemel Leedu hinnaga. Toidurukki hind on jõudnud Saksamaa ja Leedu tasemele ning söödaodra kokkuostuhinnad on Eestis 2007. aasta kevadkuudel järsult kerkinud kõrgemaks kui Lätis, Leedus ja Saksamaal.

Teraviljakomitee hinnangute kohaselt peaks 2007. aasta kevadised head külvingimused ja Euroopasse saabunud vihmaga paranenud teravilja kasvutingimused ning USA-s alanema hakanud hinnad mõjutama ka Euroopas teravilja hindu languse suunas.

Rapsi kokkuostuhindade kujunemise aluseks on viimastel aastatel olnud EURONEXT'i börsihinnad, mis 2004. aasta lõpust alates on olnud tõusutendentsil, põhjuseks rapsi nõudluse kasv biokütuse toorainena. 2005. aastal mõjutasid Eestis rapsi kokkuostuhinda Euronext'ist enam AS Weroli suured tooraineostud 2004. aastal ja sellest tekkinud majandusraskused. Vaatamata impordi- ja ekspordihindade alanemisele 2005. aastal vähenes rapsi import ja suurenes eksport. Kui varem oli rapsi kokkuostuhind Eestis üsna samal tasemel ja liikus samasuunaliselt Euronext'i börsi novembrifutuuride hinnaga, siis 2005. aastal jäi Eesti hinnatase rahvusvahelisest hinnast oluliselt madalamaks ja oli seda kogu 2006. aasta. 2007. aasta alguses on Eesti hinnatase rahvusvahelisele küll mõnevõrra lähenenud, ent jäänud siiski endiselt madalamaks (joonis 7). Samas olid rapsi kokkuostuhinnad Eestis 2006. aastal valdavalt kõrgemad kui Saksamaal, Leedus ja Ungaris, 2007. aasta kevadkuudel on aga kõigi nelja maa hinnad praktiliselt ühtlustunud (joonis 8).

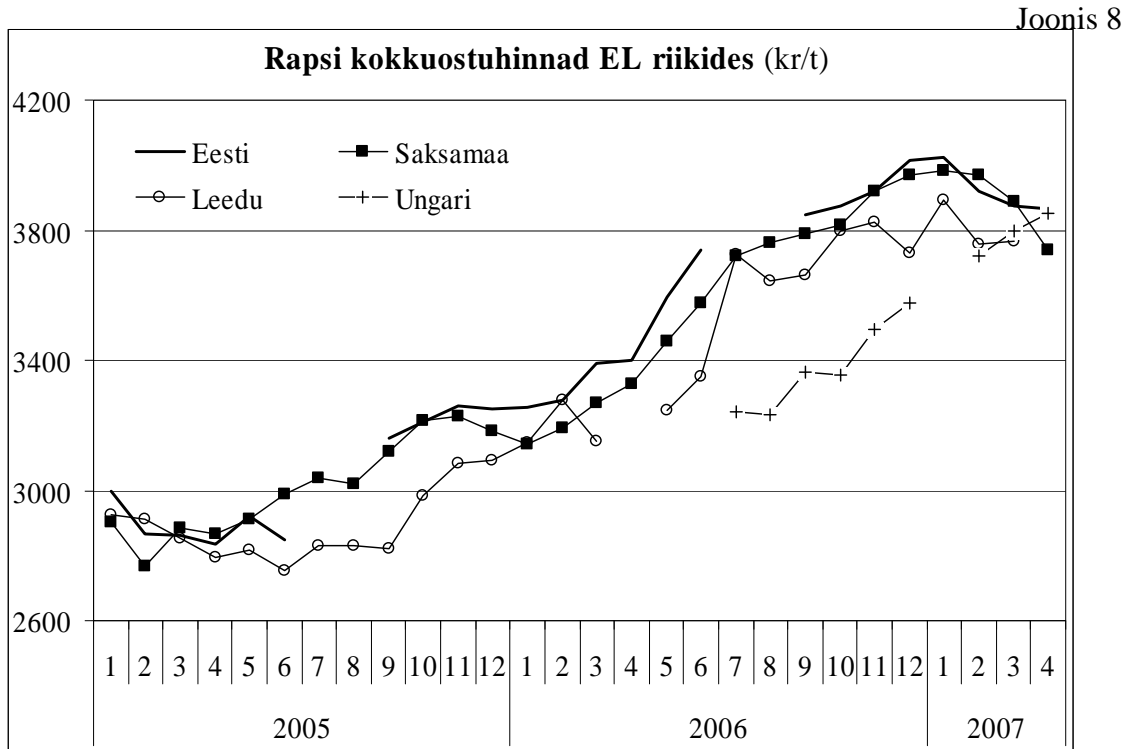
Joonis 7

Allikas: EKI, EURONEXT

Rapsi hindade edasist liikumist mõjutavad ühelt poolt prognoosid suureks rapsisaagiks Euroopa Liidus 2007. aastal, teisalt, iga-aastased põuad EL-i paljudes riikides võivad kasvuperioodil saake kahjustada. Nõudlus biodiisli järele järjest suureneb. Viimasel paaril aastal tõusid rapsiõli hinnad Euroopa Liidus rekordtasemele. Rapsiseemne hinnatõus jäi

sellega võrreldes tagasihoidlikuks, sest Euroopa Liidus oli puudus rapsiseemnete purustamise võimsustest. Hiljutine täiendus sellele lõigule rapsiõli tootmises likvideeris selle kitsaskoha. Seega, arvestades järjest suurenevat nõudlust biodiislile, ei ole ilmselt oodata erilist rapsi hinna langust.

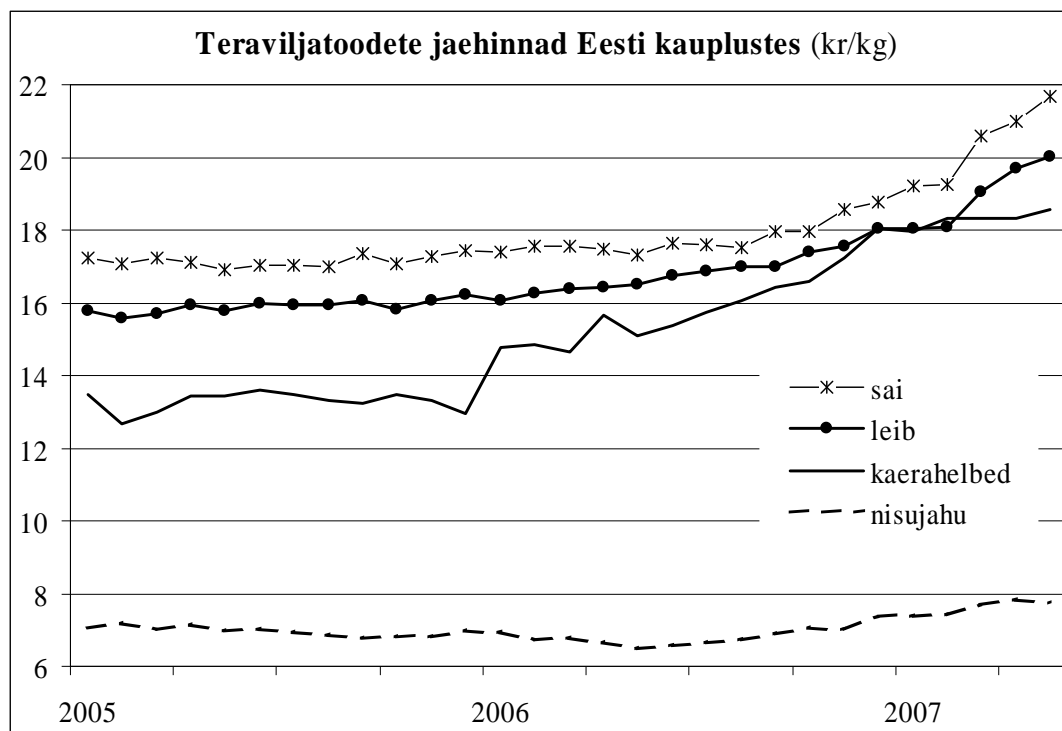

Allikad: EKI, AMISNET

2006. aastal teraviljatoodete **jaehinnad** tõusid ning kasvutempo oli kiirem kui 2005. aastal (joonis 9). Põhjustanud on seda lisaks sortimendi muutustele, tööjõu ja energia ning kütuse kallinemisele ka teravilja hindade tõus.

Leib kallines Eesti tavakauplustes 2006. aastal keskmiselt 5,9% ja sai 3,6%, säästukauplustes vastavalt 3,5% ja 5,1%. 2007. aasta esimeses pooles on leiva ja saia hinnatõus oluliselt kiirenenud. Aastaga on leiva hinnavahe tava- ja säästukaupluste võrdluses veidi suurenenud (2005.a 14%, 2006.a 17%). Tallinnas on leib kallim kui Eestis keskmiselt. Tava- ja säästukaupluste ning Tallinna ja Eesti kaupluste leiva hinnavahe põhjuseks on kõrgema hinnaklassiga leibade suurem osakaal vastavalt tava- ja Tallinna kaupluste sortimendis. Saia müüakse Tallinna ja ülejäänud Eesti tavakauplustes enam-vähem sama hinnaga, kuid säästukaupluste saiasortiment on enam kui neljandiku võrra odavam.

Kauplustes müüdava nisujahu hind 2006. aastal langes nii Eesti kui Tallinna tavakauplustes, kuid tõusis säästukauplustes. Samas on säästukauplustes nisujahu endiselt oluliselt odavam (76%) kui tavakauplustes. Nisujahu valik on Tallinna kauplustes suurem ja sisaldab rohkem ühekiloseid väikepakendeid ja importjahu ning on seetõttu kallim kui Eesti tavakauplustes keskmiselt ning säästukauplustes.

Allikas: EKI

Tabel 15

Teraviljatoodete keskmised jaehinnad Eestis (kr/kg käibemaksuga)

	2003	2004	2005	2006	Muutus +/- %
Tallinna tavakauplustes					
Leib	16.20	16.64	16.66	17.55	5.3
Sai	18.38	18.28	17.75	17.96	1.2
Nisujahu	7.49	7.56	7.52	7.46	-0.8
Eesti tavakauplustes					
Leib	15.07	15.58	15.90	16.85	5.9
Sai	17.06	17.27	17.15	17.78	3.6
Nisujahu	7.02	7.22	6.95	6.81	-2.0
Eesti säästukauplustes (Säästumarket, Maxima)					
Leib	13.98	14.46	3.5
Sai	13.23	13.91	5.1
Nisujahu	3.56	3.86	8.3

Allikas: EKI

Teraviljasaaduste tarbimine

Nii ESA **leibkonnauuringute** andmed (tabel 16) kui bilansimeetodil tehtud tarbimise arvestused (joonis 10) näitavad teraviljatoodete **tarbimise** jätkuvat vähenemist. 2006.

aastal vähenesid nisujahu, makaronide, tangainete, leiva ja saia, küpsiste ning maisihelveste ostukogused koduseks tarbimiseks. Suurenesid kaerahelveste ja riisi ostukogused. Pidevalt on suurenenud ka tortide, kookide, kringlite, saiakeste, pirukate, pizzade ja võileibade tarbimine.

Terakaalus väljendatuna vähenes 2006. aastal teraviljatoodete kodune tarbimine inimese kohta leibkonnauuringute andmeil 74 kg-lt inimese kohta 2005. aastal 69 kg-ni inimese kohta 2006. aastaks ehk -6,8%. Näiteks 1998. aastal oli see näitaja 92 kg/in.

Tabel 16

Teraviljatoodete ostukogus koduseks tarbimiseks ja tarbimine ühe pereliikme kohta aastas
(ESA pereuuringute alusel, kg)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus 2006/2005, ±%
Nisujahu	10,21	11,04	9,79	9,85	8,42	7,60	6,64	-12,6
Makaronid	5,69	5,54	5,95	5,84	5,82	5,28	5,21	-1,3
Odratangud	1,14	1,19	1,27	0,89	0,94	1,42	1,03	-27,5
Manna	1,50	1,52	1,40	1,18	1,13	1,06	0,99	-6,6
Kaerahelbed	1,34	1,31	1,51	1,43	1,39	1,36	1,46	7,4
Riis	3,44	3,42	3,62	3,23	3,64	2,99	3,29	10,0
Muud tangained	3,07	3,09	3,40	2,91	3,28	2,76	2,56	-7,2
Leib	33,00	31,69	30,22	28,09	26,45	24,55	22,67	-7,7
Sai	23,04	21,56	21,08	20,15	19,07	18,50	16,64	-10,1
Sepik	0,84	1,07	1,03	1,24	1,51	1,51	1,51	0,0
Küpsised	2,65	2,22	2,40	2,71	2,88	3,07	2,98	-2,9
Tordid, koogid keeksid	2,20	2,03	2,11	2,19	2,38	2,68	3,00	11,9
Stritslid, kringlid, tordipõhjad	0,83	0,74	0,68	0,92	0,92	0,94	1,00	6,4
Saiakesed, pirukad	1,51	1,49	1,42	1,68	1,74	2,04	2,12	3,9
Pizzad, võileivad	0,25	0,18	0,23	0,30	0,43	0,46	0,58	26,1
Müsli	0,29	0,29	0,25	0,24	0,22	0,22	0,23	4,5
Maisihelbed, - pulgad, popcorn	0,38	0,48	0,47	0,44	0,54	0,79	0,65	-17,7
Kodus tarbimine (kg/in teras)	89	88	85	81	78	74	69	-6,8

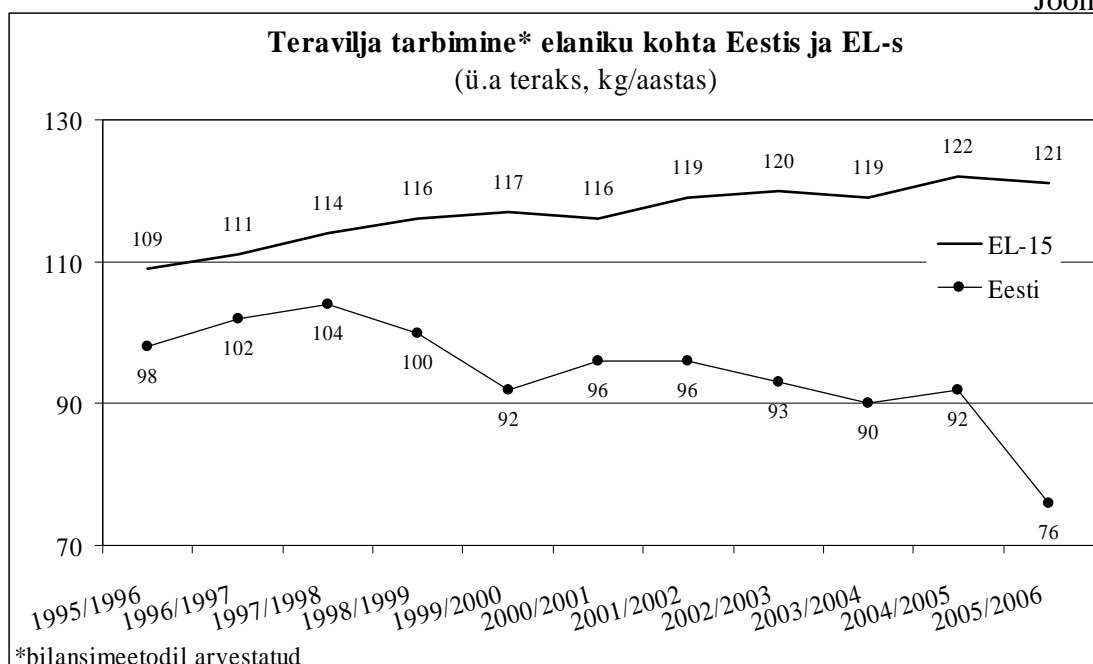
Allikas: ESA

Bilansimeetodil on võimalik välja arvestada teraviljatoodete toiduks kogutarbimise ning jagada see kogus elanike arvuga. Selliselt arvestatud teravilja toiduks tarbimine hõlmab peale koduse tarbimise ka toitlustusfirmade poolt vahendatud toidu tarbimise. Viimastel aastatel on bilansimeetodil arvestatud teravilja toiduks tarbimine olnud Eestis 90 ja 96 kg

vahel elaniku kohta aastas. 2004/2005. saagiaastal oli kõnealune näitaja 92 kg/in, kuid statistika andmeil langes see 2005/2006. saagiaastal 76 kg-ni. Teravilja tarbimise nii järsk vähenemine toimus peamiselt rukki ja vähemal määral ka nisu tarbimise vähenemise arvel – terakaalus olid vastavad vähenemised saagiaastal 2005/2006 võrreldes 2004/2005-ga rukkil 32,8 kg-lt 18,4 kg-ni inimese kohta ning nisul 50,6 kg-lt 48,5 kg-le inimese kohta. EKI hinnangul teravilja tarbimine Eestis võis 2006. aastal küll väheneda, kuid mitte nii suures mahus (eriti rukki osas), kui ESA esialgsed andmed näitavad. Seetõttu soovitame selle tarbimisinäitaja kasutamisse enne lõplike andmete avaldamist suhtuda ettevaatlikult.

Bilansimeetodil arvatud näitaja alusel saame teraviljatoodete tarbimist Eestis võrrelda ka tarbimisega teistes Euroopa riikides. Lähinaabritest oli Eesti tarbimine 2004/2005. saagiaastal kõige sarnasem Rootsi (94 kg/in), kuid 2005/2006. saagiaasta andmetel jäi meie tarbimine väiksemaks kui Lätis, Leedus, Soomes ja Rootsis ning oli Euroopa Liidu riiki-dest lähedane Hollandi tarbimisinäitajale - 73 kg/in (lisa 5). EL-15 riikide üldine teravilja- toodete tarbimise tendents on olnud tõusev, Eestis aga on toimunud valdavalt tarbimise langus.

Joonis 10

Allikad: ESA, EKI, ZMP

Eesti Konjunktuuriinstituudi **kaupluste sortimendiuringutest**¹ selgus, et kui aastail 2000-2005 suurenes keskmine kauplustes pakutav leiva sortiment rohkem kui 16 nimetuse võrra kaupluse kohta (keskmiselt 40,5 nimetuseni kaupluse kohta), siis 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga vähenes leiva nimetuste arv 38,9-ni. Seejuures oli Tallinnas keskmiselt 67,5 nimetust leiba kaupluse kohta, maapiirkondades aga 19 nimetust. Kui varem tootsid osa Eesti pagaritööstusettevõtteid mõningaid oma kaubamärgi all müüdavaid saiasid Lätis, siis 2006. aastal jooksul tulid müügile ka üksikud Leedus toodetud Eesti toot-

¹ Eesti toidukaupade positsioon siseturul. EKI. Mai 2006

jate poolt tellitud leivad. 2006. aasta esimeses pooles tehtud kaupluste sortimendiuring seda veel ei näidanud, kuid hilisemate vaatluste käigus on seda märganud.

Kodumaise nisujahu käibe osakaalus ja sortimendis märkimisväärseid muudatusi 2006. aastal ei toimunud. Endiselt oli üle 80% müüdavast sortimendist eestimaine ja 87% nisujahu käibest saadi Eestis toodetu müügist. Lisaks Eesti jahule oli müügil ka Saksamaalt, Soomest ja Lätist toodud nisujahu.

Tabel 17

Eesti pagari- ja teraviljatööstusettevõtete poolt toodetud ja imporditud teraviljasaadused
Eesti kauplustes

	Eesti toode					Importtoode				
	Mai 2002	Mai 2003	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006	Mai 2002	Mai 2003	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006
Osatähtsus rahalises käibes (%)										
Leib	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0
Nisujahu k/s	56	73	85	87	87	44	27	15	13	13
Küpsised	32	30	33	34	33	68	70	67	66	67
Makaronid	15	19	23	17	15	85	81	77	83	85
Kaerahelbed	74	82	86	80	81	26	18	14	20	19
Sortimendi laius (keskmine nimetuste arv kaupluses)										
Leib	30,8	31,4	35,0	40,5	38,9	0	0	0	0	0
Nisujahu k/s	4,1	4,5	5,1	5,1	5,4	2,8	1,7	1,0	1,1	1,1
Küpsised	18,4	16,7	22,3	25,0	26,4	56,2	54,7	60,8	62,9	59,8
Makaronid	2,3	3,9	4,2	3,6	5,6	34,3	32,6	38,3	37,7	39,2
Kaerahelbed	2,9	3,4	3,3	3,8	3,8	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0
Osatähtsus pakutavas sortimendis (%)										
Leib	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0
Nisujahu k/s	59	73	84	82	83	41	27	16	18	17
Küpsised	25	23	27	28	31	75	77	73	72	69
Makaronid	6	11	10	9	12	94	89	90	91	88
Kaerahelbed	72	76	78	79	79	28	24	22	21	21
Keskmisel hinnad (kr/kg)										
Leib	16.59	16.77	16.70	17.12	18.16	28.60	-	-	-	-
Nisujahu k/s	7.71	6.80	6.93	6.69	6.06	6.87	6.89	7.53	7.31	7.04
Küpsised	35.09	33.87	32.25	33.67	33.45	53.85	52.20	52.11	44.98	48.60
Makaronid	13.06	12.89	12.93	12.48	12.65	16.35	15.84	15.79	15.37	15.86
Kaerahelbed	15.45	16.76	15.35	15.35	15.33	18.58	18.28	18.93	19.52	17.61

Allikas: EKI

Kodumaiste küpsiste sortiment suurenes aastaga 25-lt nimetuselt 26-ni ja importküpsiste sortiment vähenes 63-lt 60-ni keskmiselt kaupluse kohta. Importküpsiste sortimendis suurenes Läti ja Poola küpsiste osakaal 1%-punkti võrra. Küpsiseid oli müügil 27 riigist. Eesti

küpsiste osatähtsus müügikäibes on alates 2002. aastast püsinud 30-34% vahel, 2006. aastal 33%. Tallinna kaupluste küpsiste käibes moodustasid kodumaised 45%, teiste linnade ja maakaupluste käibes vaid kolmandiku. Tallinnas oli Eesti küpsiseid müügil 60 ja importküpsiseid 94 nimetust, teiste linnade kauplustes kodumaiseid 27 (2005.a 23) ja imporditud 69 ning maal 11 nimetust kodumaiseid ja 30 (2005.a 35) nimetust importküpsiseid keskmiselt kaupluse kohta.

Eestis toodetud makarone oli kauplustes müügil 5 nimetust ja importmakarone 39 nimetust. Endiselt ei leia Eestis toodetud makarone paljudest Tallinna kauplustest, seevastu importmakaronide valik Tallinnas kasvas aastaga 61-lt nimetuselt 70-ni. Mujal Eesti linnades oli müügil 6 nimetust kodumaiseid ja 42 nimetust importmakarone ning maakauplustes 5 kodumaist ja 21 nimetust importmakarone keskmiselt kaupluses. Kuigi Eesti makaronide osakaal sortimendis kasvas 9%-lt 12%-ni, vähenes kodumaiste makaronide osatähtsus käibes 16%-lt 15%-ni, sest tarbija hinnangul on imporditud makaronitooted ilusama välimuse ja kõrgema kvaliteediga. Endiselt oli suurim (24%) Itaaliast imporditud makaronide valik.

Kaerahelveste sortimendist moodustasid kodumaised 79%, Soome kaerahelbed 16%, Leedu kaerahelbed 3% ja Läti kaerahelbed, mis olid 2006. aastal esmakordselt sortimendis, 2%. Eestimaiseid kaerahelbeid oli müügil keskmiselt 3 ja importkaerahelbeid 1 nimetus kaupluse kohta. Kaerahelveste osas püsib Eestis toodetu osakaal käibes viimastel aastatel üle 80% (2006.a 81%).

Elanike ostueelistuste uuringu² tulemuste järgi eelistavad tarbijad endiselt osta kodumaiseid toidukaupu. Jahust ja tangainetest ostis 2006. aastal peamiselt kodumaiseid tooteid 82% küsitletutest (2000.a 75%, 2005.a 80%), küpsistest, keeksidest ja kookidest 65% küsitletutest (2000.a 74%, 2005.a 67%) ja toiduõlist 39% küsitletutest (2005.a 42%). Erandi moodustavad makaronitooted, kus peamiselt kodumaiseid tooteid ostis vaid 39% küsitletutest (2005.a 42%).

Parima valikuga olid elanike hinnangul kodumaine piim ja piimatooted (hea valik 70% vastanute hinnangul), teisel kohal olid leiva- ja saiatooted (69%) ning neljandal kohal jahu ja tangained (61% vastanutest). Leivatoodete valikut heaks hinnanute osakaal on võrreldes 2004. aastaga vähenenud 7%-punkti, jahul ja tangainetel 3%-punkti võrra.

Parima kvaliteediga kodumaised toidukaupad olid 2006. aastal tarbijate hinnangul piim ja piimasaadused - 79% vastanutest andis hea hinnangu. Hea kvaliteediga olid veel kodumaised teraviljatooted: leiva- ja saiatooted (72%), jahu ja tangained (71%). Kui 2003. aastal oldi kõige rohkem rahul leiva- ja saiatoodete kvaliteediga, siis kolme aasta möödudes on nimetatud kaubagrupp taandunud teisele kohale.

² Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused. EKI. 2007.

Maailmaturg

MAAILM

USA Põllumajandusministeeriumi (USDA) hinnangute kohaselt oli saagiaastal 2006/2007 maailma teravilja toodang 1568,8 mln tonni (koos riisiga 1985,3 mln tonni), mida on 2% vähem kui sellele eelnenud saagiaastal. Saagiaastal 2007/2008 prognoositakse saagi suurusks 1673,5 mln tonni (koos riisiga 2094,3 mln tonni). Seejuures ületas tootmise maht tarbimise viimati saagiaastal 2004/2005 ning oli maailma tarbimisvajaduste tasemel (1617,3 mln tonni) saagiaastal 2005/2006. Käesoleva saagiaasta (2006/2007) toodang ning järgneva saagiaasta prognoositud toodangu maht jäävad aga USDA hinnangute kohaselt tarbimise vajadustest väiksemaks. Saagiaasta 2006/2007 tarbimise mahuks maailmas hinnatakse 1636,7 mln tonni ja saagiaasta 2007/2008 vajaduseks prognoositakse 1684,5 mln tonni teravilja. Kiirelt kasvanud tarbimise tõttu hinnatakse maailma teraviljavarude praegust seisut viimase 25 aasta madalaimaks.

Käesoleva saagiaasta (2006/2007) teraviljasaaki mõjutasid kehvad ilmastikuolud USA-s, põud Hiinas ja Austraalias, külmad ilmad Brasiilias ja Argentiinas, pingeline olukord teravilja siseturul Ukrainas, mistõttu sealsed ekspordikvoodid olid 2006. aasta teisel poolel piiratud, suvine põud ja koristusaegsed vihmad enamikus Euroopa riikides.

Hinnangud saagiaasta 2007/2008 teraviljasaagile 2007. aasta kevade seisuga:

- USA-s on talinisu kasvupinda suurendatud ja ilmad teravilja kasvuks on olnud soodsad, head ka suvivilja külvingimused; maisi tootmine suureneb prognooside kohaselt 15%, ennustatakse sööda- ja toidumaisi saagi vähenemist, kuna on lisandunud maisi kasutamine bioetanooli tootmiseks;
- Lõuna-Ameerikas, mis talve algul kannatas kuivuse all, on kevadel probleemiks olnud vihm, mis takistab koristustöid, saaki hinnatakse keskpäraseks;
- Austraalia, kus 2006. aastal oli teraviljakasvatuse olukord katastroofiline, on tänu vihmadele ja tootmise suurendamisele väljavaated saavutada 2007. aastal jälle normaalne saak;
- Ukrainas ja Venemaal, kus saagid olid eelmisel aastal alla keskmise taseme, on kevadise seisuga sel aastal teraviljale soodsad kasvutingimused, loodetakse häid saake, kuigi probleeme on tekitanud kevadine kuivus. Venemaa on jõudnud rekordiliste ekspordimahtudeni;
- Hiinas on talinisu kasvupinda vähendatud ja saagid jäävad mullusest väiksemaks;
- Indias, vastupidi, on kasvupinda suurendatud, kasvutingimused on olnud head, on oodata saagi suurenemist;
- samuti on saagi väljavaated head Egiptuses.

Maisi maailmatoodangust arvestatakse bioetanooli tootmiseks 23%.

EUROOPA LIIT

COCERAL-i 2007. aasta märtsis antud hinnangute kohaselt oli Euroopa Liidu 27 liikmesriigi 2006. aasta teraviljasaagi suuruseks 258,5 mln tonni, sellest oli nisu 116,9 mln tonni, kõvanisu 7,7 mln tonni, otra 56,1 mln tonni, rukist 6,5 mln tonni, kaera 7,6 mln tonni ja

tritikut 8,7 mln tonni. 2007. aasta kogusaagiks prognoositakse 278,4 mln tonni teravilja (kasv 7,7%). Kasvu oodatakse kõigi teraviljade osas (lisa 6).

Teraviljavarud on Euroopa Liidus madalad ja vähenemas. Saagiaasta (2006/2007) alguses oli sekkumisvilja varude suurus 14 mln tonni, 2007. aasta mai alguses oli järel 4 mln tonni, millest 78% oli mais. Müüdnud oli seega 10 mln tonni, millest 5,1 mln tonni nisu, 2,4 mln tonni maisi, 1,8 mln tonni otra. Uusi pakkumisi varudesse ei ole olnud. Ka Euroopas on maisi järele suur nõudlus seoses bioetanooli tootmisega. Inglismaal on antud luba Euroopa ühe suurema uue bioetanooli tehase ehitamiseks. Biokütuste tootmine on isegi probleemiks kujunemas, kuna kardetakse loomasööda varude vähenemist ja kohati puudustki.

2007. aasta teraviljasaagi prognoosid Euroopa Liidus mai alguse seisuga:

Talv on olnud mõõdukas ja taliviljad valdavalt heas seisukorras, külvingimused olid head, kuid aprill on olnud põuane, mulla niiskus on vähenenud Saksamaal, Suurbritannias, Taanis, Itaalias, Leedus, Poolas; mai alguse vihmad on toonud mõningast leevendust, eriti Põhja-Euroopas.

Rapsikasvatus. Viimastel aastatel on rapsiõli kasutamine biodiisli tootmisel järsult kasvanud. Alates 2005. aastast on rapsiõli mittetoiduotstarbeline kasutus muutunud olulisemaks toiduotstarbelisest kasutusest. See on tõstnud rapsi ja rapsiõli turu potentsiaali Euroopas ja mõjutanud seega rapsikasvatuse arengut.

COCERAL-i 2007. aasta märtsis antud hinnangute kohaselt oli Euroopa Liidu 27 liikmesriigi rapsi kasvupind 2006. aastal 5,25 mln ha. 2007. aastal on rapsi külvipind oluliselt suurem ehk 6,1 mln ha (kasv 17%). Märkimisväärne on kasv Rumeenias (3 korda). Aga ka vanades liikmesriikides suurenevad külvipinnad oluliselt. Esikohal on rapsi kasvupinna suuruselt Prantsusmaa (1,56 mln ha), teisel Saksamaa (1,54 mln ha) ja kolmandal Poola (0,71 mln ha), järgnevad Suurbritannia (0,61 mln ha) ja Rumeenia (0,31 mln ha).

Rumeenias kasvatatakse palju õlikultuure: päevalille all on peaaegu 1 mln ha, millega on riik suurim päevalillekasvataja EL-27-s. Sojaubade kasvupinnaga (0,18 mln ha) jääb Rumeenia Itaalia järel teisele kohale. Kokku kasvatatakse Rumeenias õlikultuure ligikaudu 1,34 mln ha, mis on ainult veidi vähem Saksamaa kasvupinnast.

2006. aastal oli EL-i rapsi saak 15,9 mln tonni ning 2007. aasta kogusaagiks hinnatakse 19 mln tonni (kasv 19%). Suurimat saaki oodatakse Saksamaal (5,9 mln t). Prantsusmaal jääb oodatav saak vaatamata Saksamaast suuremale kasvupinnale 5,13 mln tonnile, Rumeenias oodatakse 0,5 mln tonnist saaki.

Kokkuvõte

Statistikaameti esialgsete andmete järgi oli 2006. aasta **teravilja** kogusaak Eestis 605,5 tuhat tonni, mis on viiendiku võrra vähem kui 2005. aastal. Saagi vähenemise põhjuseks oli kuiv suvi, millest tingituna saagikus vähenes keskmiselt 17,9%. Kasvupind vähenes 2,9%. Suurenes suvinisul ja odral. **Rapsi** kasvupind suurenes 32,6%, saagikus aga vähenes 24,1% ja saagi suuruseks kujunes 83,5 tuhat tonni (kasv 0,5%).

Terakaalus väljendatuna vähenes teraviljatoodete kodus **tarbimine** inimese kohta ESA leibkonnauuringute andmeil 74 kg-lt inimese kohta 2005 aastal 69 kg-le inimese kohta 2006. aastaks. EKI hinnangul langus nii suur ei tohiks olla ning siin võib ESA lõplike andmete avaldamisel tulla muutusi. Bilansimeetodil arvestatud teravilja kogutarbimine inimese kohta oli 2005/2006 saagiaastal 76 kg.

Teravilja ja teraviljatoodete **import** ümber arvestatuna teraks suurenes 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga 12% ehk 174,1 tuhande tonnini, **eksport** suurenes 41% ehk 198,4 tuhande tonnini. Teravilja **impordikäive** oli 2006. aastal 920,6 mln krooni ehk 11% suurem kui 2005. aastal, **ekspordikäive** suurenes 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga 61% ehk 511,7 mln kroonile. See tähendab teravilja ja teraviljasaaduste väliskaubanduse negatiivse saldo vähenemist -510,3 miljonilt kroonilt 2005. aastal -408,9 miljonile kroonile 2006. aastal.

Koguseliselt olid teravilja impordi kogused 2006. aastal väiksemad kui 2005. aastal, suurenenud oli aga pagari-kondiitritoodete ja kaerahelveste sissevedu. Koguseliselt **eksporditi** 2006. aastal kõiki teravilju peale nisu ning ka teraviljatooteid, peale linnaste, rohkem kui eelnevatel aastatel. Eriti palju kasvas pagari-kondiitritoodete ekspordikogus.

Peamised teravilja **impordimaad** olid Eesti jaoks 2006. aastal lähinaabrid – Läti ja Soome. Võrreldes 2005. aastaga oli mõnevõrra vähenenud Leedu ja Saksamaa osatähtsus ning suurenenud Soome osatähtsus. Peamisteks **ekspordi sihtriikideks** olid nisu osas Holland ja Rootsi, odra osas Saudi Araabia, Holland ja Saksamaa, kaera osas Taani, Holland ja Hispaania, rukki osas Läti. Teraviljatooteid – jahu, kruupe ja helbeid müüdi põhiliselt Läti ja Soome, vähem Leetu, Venemaale ja Poolasse.

Õlikultuuride ja -saaduste impordikäive suurenes 2006. aastal ligi 30% ning ekspordikäive 6%. **Rapsiseemet** osteti 2006. aastal 25701 tonni ehk 2 korda rohkem kui 2005. aastal, peamiselt Saksamaalt, Lätist ja Kasahstanist. Rapsiseemne eksport vähenes aga 2006. aastal 36% ehk 34937 tonnini, seda müüdi Soome ja Taani.

2006. aasta teraviljasaagid jäid külma talve ja kuiva suve tõttu 2005. aasta saagist väiksemaks nii Eestis kui paljudes teistes Euroopa riikides. Maailma teraviljatoodang oli 2006. aastal 2% väiksem ja EL-25 toodang 4,6% väiksem kui 2005. aastal. Olukorda teravilja toidunisu puudujääk maailma mitmetes teistes regioonides. Söödavilja hinda on tõstnud maisi järjest laialdasem kasutamine bioetanooli tootmiseks ja sellest tulenevalt söödamaisi varude vähenemine. Seetõttu kiirenes **teravilja hindade** tõus 2006. aasta teisest poolest ning see on jätkunud ka 2007. aastal.

Suure nõudluse tõttu biokütuse toorainena on **rapsi hinnad** EURONEXT'i börsil tõusutendentsil. Viimased on olnud aluseks rapsi kokkuostuhindade kujunemisele ka Eestis.

**Teravilja külvipinnad ja saagid EL-s
2005-2006**

	Külvipind, tuh ha			Saak, tuh t			Saagikus kg/ha		
	2005	2006*	2006/05 %	2005	2006*	2006/05 %	2005	2006*	2006/05 %
Belgia/Luksemburg	313	344	9.9	2474	2586	4.5	7904	7517	-4.9
Taani	1508	1489	-1.3	9228	8615	-6.6	6119	5786	-5.5
Saksamaa	6839	6727	-1.6	45980	43552	-5.3	6723	6474	-3.7
Kreeka	1078	1072	-0.6	3156	3022	-4.2	2928	2819	-3.7
Hispaania	6386	6296	-1.4	12922	17820	37.9	2023	2830	39.9
Prantsusmaa	9039	8925	-1.3	63511	60807	-4.3	7026	6813	-3.0
Iirimaa	266	270	1.5	1747	2011	15.1	6568	7448	13.4
Itaalia	3577	3502	-2.1	17552	17422	-0.7	4907	4975	1.4
Holland	233	213	-8.6	1888	1678	-11.1	8103	7878	-2.8
Portugal	404	356	-11.9	584	996	70.5	1446	2798	93.5
Inglismaa	2925	2840	-2.9	21144	20697	-2.1	7229	7288	0.8
Austria	758	731	-3.6	4543	4051	-10.8	5993	5542	-7.5
Soome	1168	1132	-3.1	4014	3570	-11.1	3437	3154	-8.2
Rootsi	989	947	-4.2	4970	4116	-17.2	5025	4346	-13.5
EL-15	35483	34844	-1.8	193713	190943	-1.4	5459	5480	0.4
Eesti	282	274	-2.8	760	606	-20.3	2695	2212	-17.9
Läti	434	383	-11.8	932	792	-15.0	2147	2068	-3.7
Leedu	830	745	-10.2	2553	1998	-21.7	3076	2682	-12.8
Malta	3	3	0.0	12	12	0.0	4000	4000	0.0
Poola	8385	8365	-0.2	26994	23473	-13.0	3219	2806	-12.8
Slovakkia	808	746	-7.7	3739	3160	-15.5	4627	4236	-8.5
Sloveenia	93	96	3.2	570	494	-13.3	6129	5146	-16.0
Tšehhi	1630	1537	-5.7	7758	6565	-15.4	4760	4271	-10.3
Ungari	2940	2801	-4.7	16470	14635	-11.1	5602	5225	-6.7
Küpros	55	55	0.0	120	60	-50.0	2182	1091	-50.0
EL-25	50943	49849	-2.1	253 621	242 738	-4.3	4979	4869	-2.2
Bulgaaria	1547	1 518	-1.9	5528	4982	-9.9	3573	3282	-8.2
Rumeenia	4736	4370	-7.7	13362	11750	-12.1	2821	2689	-4.7
EL-27	57226	55737	-2.6	272 511	259 470	-4.8	4762	4655	-2.2

* esialgsed andmed

Allikas: ZMP

Rapsi kasvupind ja saak EL riikides 2005-2006

	Kasvupind, tuh ha		Saak, tuh t	
	2005	2006*	2005	2006*
Belgia	10	14	39	48
Taani	112	125	342	430
Saksamaa	1344	1426	5052	5316
Kreeka	-	-	-	-
Hispaania	5	6	5	9
Prantsusmaa	1231	1392	4534	4087
Iirimaa	2	6	7	18
Itaalia	4	4	6	6
Holland	2	3	8	13
Portugal	-	-	-	-
Suurbritannia	593	575	1902	1870
Austria	35	43	104	137
Soome	77	108	106	132
Rootsi	82	91	198	223
EL-15	3503	3801	12303	12288
Eesti	47	62	83	84
Läti	17	83	146	130
Leedu	109	150	201	171
Malta	-	-	-	-
Poola	550	624	1450	1584
Slovakkia	107	124	235	283
Sloveenia	2	3	5	7
Tšehhi	267	292	769	769
Ungari	122	145	122	331
Küpros	-	-	-	-
EL-25	4724	5284	15314	15647
Bulgaaria	11	15	22	20
Rumeenia	84	100	148	179
EL-27	4819	5399	15484	15846

* esialgsed andmed

Allikas: ZMP

Teravilja külvipinnad ja saagid EL-s 2006. aastal*

	külvipind, tuh. ha				saak, tuh. t			
	nisu	rukis	oder	kaer	nisu	rukis	oder	kaer
Belgia/Luksemburg	212	2	58	7	1632	12	435	26
Taani	684	27	677	70	4789	132	3253	284
Saksamaa	3 067	539	2 030	185	22516	2645	12000	833
Kreeka	680	12	170	44	1350	26	306	97
Hispaania	2 196	90	3 136	464	5400	150	8100	750
Prantsusmaa	5 262	26	1 662	108	35483	121	10421	476
Iirimaa	86	-	150	16	1009	-	882	120
Itaalia	1 900	3	325	165	6490	9	1219	421
Holland	140	3	44	2	1193	15	269	11
Portugal	119	25	41	62	258	25	94	53
Inglismaa	1 822	6	880	120	14704	38	5201	536
Austria	284	27	206	33	1388	91	906	120
Soome	192	22	564	354	653	51	1805	1062
Rootsi	366	24	305	197	2008	120	1112	617
EL-15	17 010	806	10 248	1 827	98873	3435	46 003	5406
Eesti	89	7	138	32	214	18	296	62
Läti	166	35	142	40	382	67	284	60
Leedu	350	50	305	40	1120	100	708	70
Malta	2	-	1	-	10	-	3	-
Poola	2 220	1 320	1 225	540	7592	2838	3283	1161
Slovakkia	350	13	186	20	1435	33	683	44
Sloveenia	32	1	17	2	134	3	61	5
Tšehhi	781	23	529	58	3554	83	1963	167
Ungari	1 071	39	300	60	4434	98	1140	163
Küpros	5	-	50	-	10	-	50	-
EL-25	22 076	2 294	13 141	2 619	117 758	6 675	54 474	7 138
Bulgaaria	930	10	210	30	3106	15	515	45
Rumeenia	1 500	20	330	220	4200	46	723	341
EL-27	24 506	2 324	13 681	2 869	125 064	6 736	55 712	7 524

* esialgsed andmed

Allikas: ZMP

Teraviljaga isearustatuse tase EL riikides, %

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Belgia/Luksemburg	56	49	42	38	47	49
Taani	126	128	114	104	102	107
Saksamaa	124	134	112	106	130	127
Kreeka	84	88	77	71	99	72
Hispaania	90	68	62	72	90	45
Prantsusmaa	202	185	181	191	207	213
Iirimaa	82	79	82	70	77	83
Itaalia	80	81	77	78	69	87
Holland	20	17	21	22	24	27
Portugal	40	33	26	30	24	27
Inglismaa	112	120	108	102	103	106
Austria	114	97	100	108	118	104
Soome	127	117	110	116	111	105
Rootsi	126	120	118	119	130	127
EL-15	114	114	105	98	121	113
Eesti	91	69	73	77	92	110
Läti	102	97	98	109	105	107
Leedu	113	101	102	104	109	126
Malta
Poola	88	100	101	97	89	113
Slovakkia	90	114	115	126	103	101
Sloveenia	49	89	46	58	59	55
Tšehhi	105	113	114	108	107	150
Ungari	120	171	171	139	117	211
Küpros
EL-25
Bulgaaria	135	89	70
Rumeenia	85	87	124

Allikas: ZMP

Teraviljatoodete tarbimine ümber arvestatuna
terale, kg/el aastas

	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Belgia	113	105	114	114
Taani	130	137	144	138
Saksamaa	106	113	114	116
Kreeka	180	190	189	209
Hispaania	102	107	108	98
Prantsusmaa	109	104	105	108
Iirimaa	125	117	111	108
Itaalia	172	158	169	161
Holland	69	79	73	73
Portugal	126	127	127	127
Suurbritannia	128	125	125	125
Austria	104	107	108	108
Soome	103	98	103	102
Rootsi	95	94	94	91
EL-15	120	119	122	121
Eesti	93	90	92	76
Läti	104	109	100	106
Leedu	127	130	121	120
Malta	154	163	144	171
Poola	153	153	154	152
Slovakkia	122	120	123	169
Sloveenia	132	125	130	125
Tšehhi	147	138	128	122
Ungari	169	157	157	159
Küpros
EL-25	124	123	125	125
Bulgaaria
Rumeenia	...	214	178	204
EL-27	...	125	125	126

Allikas: ZMP

EL-27 teravilja ja rapsi saagid ja prognoosid

Pind tuhat ha Saagikus ts/ha Saak tuhat t		2006	2007 prognoos	2007/2006 %
NISU	pind	21526	21943	1,9
	saagikus	54,3	57,6	6,1
	saak	116911	126301	8,0
DURUM	pind	3047	2996	-1,7
	saagikus	25,4	28,0	10,2
	saak	7744	8379	8,2
ODER	pind	13762	13885	0,9
	saagikus	40,7	42,5	4,4
	saak	56060	59043	5,3
MAIS	pind	8000	8192	2,4
	saagikus	63,1	66,0	4,6
	saak	50493	54039	7,0
RUKIS	pind	2426	2503	3,2
	saagikus	26,9	32,1	19,3
	saak	6520	8041	23,3
KAER	pind	2888	2970	2,8
	saagikus	26,4	29,1	10,2
	saak	7630	8635	13,2
SEGAVILI	pind	1679	1583	-5,7
	saagikus	26,4	28,0	6,1
	saak	4425	4437	0,3
TRITIK	pind	2333	2275	-2,5
	saagikus	37,1	41,9	12,9
	saak	8668	9530	9,9
KOKKU	pind	55661	56347	1,2
	saagikus	46,4	49,4	6,5
	saak	258450	278405	7,7
RAPSISEEME	pind	5251	6127	16,7
	saagikus	30,3	30,8	1,7
	saak	15916	18897	18,7

Allikas: COCERAL märts 2007